

VASARA

*„Ar gi nematote,
kad man nerūpi,
ką sake kiti?“*

*Edith
Wharton*

Knygute.lt

Edith Wharton

VASARA

Romanas

Summer, © Edith Wharton, 1917

The McClure publications, Inc.

Iš anglų kalbos vertė Jūratė Žeimantienė

Redagavo Vaiva Markevičiūtė

Visi šios knygos personažai yra išgalvoti.

Bet koks panašumas į tikrus asmenis, gyvus ar mirusius, yra visiškai atsitiktinis.

Visos teisės į šį kūrinį saugomos. Šį leidinį draudžiama atkurti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn be raštiško leidėjo sutikimo.

Už draudimo nepaisymą numatyta teisinė atsakomybė.

© Jūratė Žeimantienė, vertimas iš anglų kalbos, 2024

Vaiva Jalo, knygos dizainas, 2023

© www.shutterstock.com

© „Svajonių knygos“, 2023

SBN 978-609-03-1018-2

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2024

Pirmas skyrius

Iš advokato Rojalo namo vienintelės Šiaurės Dormerio gatvės gale išėjo mergina ir sustojo priebutyje.

Buvo ankstyva popietė. Pavasariškai giedras birželio dangus liejo sidabrinių saulės spindulių lietų ant miestelio stogų, aplinkinių ganyklų ir maumedžių. Švelnus vėjelis tingiai ginė nuo kalvų pečių į priekį apvalius baltus debesis, jų šešėliai plaukė laukais ir vingiuotu keliu, o šis, toliau eidamas per Šiaurės Dormerį, jau nusipelnė būti vadinamas gatve. Miestelis stūksojo atviroje plynaukštėje, tad jam stigo dosnios paunksmės, būdingos labiau apsaugotoms Naujosios Anglijos vietovėms. Visoje gatvėje, pradedant advokato Rojalo namu, baigiant bažnyčia kitame gale, kur gatvė kilo į viršų ir ėjo palei tamsią juodųjų cūgų gyvatvorę, juosiančią kapines, pavėsi teikė tik gluosnių svyruoklių guotas prie ančių tvenkinio ir eglės prie panelės Hečard vartų.

Nenuorama birželio vėjelis įsismarkavo: pašiaušė niūrių eglių viršūnes, nuplėšė šiaudinę skrybėlę nuo jauno vyro, žingsniuojančio po jomis, galvos ir nubloškė į tvenkinį kitapus gatvės.

Nepažįstamasis puolė jos žvejoti iš vandens, o merginai advokato Rojalo priebutyje krito į akis, kad jis – ne vietinis, miestietišškai apsirengęs ir plyšta juokais iš šio nuotykiu, kaip būdinga nerūpestingoje jaunystėje.

Jos širdis suspurdo – taip kartais nutikdavo išvydus žmones džiugiais veidais. Reginys paskatino grįžti į vidų ir apsimesti, kad ieško raktų, nors žinojo įsidėjusi jį į kišenę. Mergina kritiškai apžiūrėjo savo atspindį siaurame žalsvame veidrodyje, kabančiame ant koridoriaus sienos po paauksotu ereliu, tūkstantąjį sykį apgailėjo, kad neturi tokių skaisčiai mėlynų akių kaip Anabelė Balč, retkarčiais atvažiuojanti iš Springfildo praleisti savaitės su senąja panele Hečard, pasitaisė išblukusią skrybėlaitę, rėminančią smulkų tamsaus gymio veidą, ir vėl išėjo į saulės nutviekstą gatvę.

– O, kaip man visa tai nusibodo, – sumurmėjo ji.

Jaunas vyras jau spėjo pradingti anapus panelės Hečard vartų, tad gatvė vėl priklausė vien tik merginai. Šiaurės Dormeris niekada negalėjo pasigirti žmonių gausa, ir birželį trečią valandą popiet visi dar likę darbingi vyrai plušėjo laukuose ar miškuose, o moterys užsiėmė nuobodžia namų ruoša.

Mergina žingsniavo gatve, sukdamą raktą ant piršto, ir dairėsi aplink su didesniu smalsumu nei paprastai, pakurstytu netikėto nepažįstamojo pasirodymo gerai žinojome vietoje. Įdomu, koks Šiaurės Dormeris atrodo atvykėliams? Ji pati gyveno čia nuo penkerių metų ir ilgai manė, kad tai gana reikšminga vieta. Kol maždaug prieš metus ponas Mailsas, naujasis Hepberno episkopalinės bažnyčios pastorius, atvykstantis laikyti mišių Šiaurės Dormerio tikintiesiems kas antrą sekmadienį (jeigu keliai būdavo pravažiuojami), misionieriško įkarščio pagautas, pasišovė suteikti vietos jaunimui galimybę Netletone pasiklausyti iliustruotos paskaitos apie Šventąją Žemę. Taigi tuzinas vaikinių ir merginų, atstovaujančių savo miestelio ateičiai, susėdo į vežimą, nudardėjo per kalvas į Hepberną, o iš ten traukiniu pasiekė Netletoną.

Tą nepaprastą dieną Čeritė Rojal pirmą ir kol kas vienintelį kartą važiavo traukiniu, grožėjosi stiklinėmis parduotuvių vitrinomis, paragavo kokosinio pyrago ir klausėsi nesuprantamų lektoriaus išvedžiojimų, trukdančių grožėtis ekrane matomais vaizdais. Ši išvyka merginai atskleidė, kad Šiaurės Dormeris tėra užkampis, ir paskatino žinių alkį, kurio ji anksčiau nejautė, nors buvo miestelio bibliotekininkė. Taigi Čeritė

keletą mėnesių karštligiškai ir nenuosekliai skaitė apdulkėjusius Hečardo memorialinės bibliotekos tomus, bet paskui Netletono padarytas įspūdis ėmė blėsti ir jai pasirodė lengviau priimti Šiaurės Dormerį kaip tinkamą vietą gyventi, nei tęsti savišvietą.

Tačiau nepažįstamojo pasirodymas vėl atgailino prisiminimus apie Netletoną ir Šiaurės Dormeris sumažėjo iki savo realaus dydžio. Mergina nužvelgė gatvę nuo advokato Rojalo išblukusio raudono namo vienoje pusėje iki baltos bažnyčios kitoje ir negailestingai įvertino jo mažumą. Prieš akis plytėjo saulės spiginamas kalvotas miestelis vėjų pagairėje, atkampus, neturintis nei geležinkelio, nei tramvajaus, nei telegrafo – nieko, kas šiuolaikinėje bendruomenėje jungia žmones. Nebuvo čia ir parduotuvių, teatrų, lektoriumų, verslo kvartalo, tik bažnyčia, atverianti duris kas antrą sekmadienį, kai keliai leido, ir biblioteka, kuriai ištisis du dešimtmečius nebuvo nupirkta nė vienos naujos knygos, o senos dūlėjo drėgnose lentynose. Bet Čeritei Rojal visada buvo tvirtinama, kad ji privalanti vertinti savo gyvenimą miestelyje kaip didžią likimo dovaną. Mergina žinojo: palyginti su užkampiu, iš kur buvo kilusi, Šiaurės Dormeris – tiesiog palaimingas civilizacijos lopšys. Juk

visi miestelyje jai tik ir kartojo šią tiesą nuo to laiko, kai ji atsidūrė jame dar būdama maža mergaitė. Netgi senoji panelė Hečard paprotino ją vieną keblią gyvenimo valandą: „Mano vaike, nepamiršk, kad būtent ponas Rojas atvežė tave nuo Kalno.“

Taigi ji buvo „atvežtoji nuo Kalno“, nuo status ir vienišo amžinai slėnio fone tamsuojančio skardžio, primenančio niūrią sieną, gerokai aukštesnę už nuožulnesnį Erelio kalnagūbrio masyvą. Kalnas buvo už gerų penkiolikos mylių, bet taip aiškiai išsiskyrė tarp žemesnių kalvų, kad jo metamas šešėlis, regis, siekė Šiaurės Dormerį. Jis tarsi didžiulis magnetas sutraukdavo debesis, o per audrą jie išdrikdavo nuo ten po visą slėnį. Jeigu net giedriausią vasaros dieną virš Šiaurės Dormerio sukildavo lengva miglėlė, vėjas veržliai plukdydavo ją Kalno pusėn nelyginant valtį link vandens sūkurio, ten ji įkliūdavo tarp uolų, o tada suplėšyta ir padauginta jau užgriūdavo miestelį tamsiais lietaus debesimis.

Čeritė mažai žinojo apie Kalną, tik tiek, kad tai bloga vieta ir kad ten gimti – gėda. Taigi, kad ir ką jai žadėjo Šiaurės Dormeris, privalėjo, kaip kartą paprotino ją senoji panelė Hečard, nepamiršti, kad buvo atvežta iš ten, prikąsti liežuvį

ir jausti dėkingumą. Ji pakėlė akis į Kalną, mąstydamą apie minėtus dalykus, ir, kaip visada, mėgino būti dėkinga. Bet jaunas nepažįstamasis, pasukęs pas panelę Hečard, vėl atgaivino Čeritės atmintyje tviskančias Netletono gatves, privertė gėdytis senos skrybėlaitės, keikti mintyse nuobodų miestelį ir pavydėti Anabelei Balč iš Springfildo galimybės žvelgti skaisčiai mėlynomis akimis į dar didesnes nei Netletono grožybes.

- O, kaip man visa tai nusibodo! - darsyk apmaudžiai burbtelėjo ji.

Pasiekusi gatvės vidurį, mergina sustojo prie suklypusių vartų. Pravėrusi juos nužingsniavo plytelėmis grįstu taku prie keisto šventyklą primenančio nedidelio mūrinio pastato su baltomis medinėmis kolonomis. Blizgesį praradusios paausiuotos raidės ant frontono skelbė: „Honorijaus Hečardo memorialinė biblioteka, 1832 m.“

Honorijus Hečardas buvo panelės Hečard prodeė, nors senoji, be abejo, būtų sakiusi kitaip: kad būtent ji – Honorijaus Hečardo produkterėčia, taip pabrėždama savo vienintelę pagrįstą pretenziją į išskirtinumą. Devyniolikto amžiaus pradžioje Honorijui Hečardui pavyko pelnyti šiokią tokią rašytojo šlovę. Kaip retai užsukančius

skaitytojus informavo marmurinė memorialinė lenta, jis turėjo literatūrinių gabumų, sukūrė apsakymų rinktinę „Erelio kalnagūbrio atsiskyrelis“, artimai bendravo su Vašingtonu Irvingu bei Ficu-Grinu Haleku¹ ir pačiame jėgų žydėjime mirė pakirstas šiltinės, kuria užsikrėtė Italijoje. Taigi Šiaurės Dormerį ir literatūrą siejo ši vienintelė gija, įamžinta memorialiniu pastatu, ir kiekvieną antradienio bei ketvirtadienio popietę Čeritė Rojal rymodavo čia, prie rašomojo stalo po apmusijusia plieno graviūra, vaizduojančia velionį autorių, svarstydamą, kuris iš jų labiau miręs: jis savo kape ar ji jo atminimui skirtoje bibliotekoje.

Vangiai įslinkusi į savo kalėjimą, mergina nušiemė skrybėlaitę ir užmetė ant gipsinės Minervos statulos, tada atidarė langines ir persisvėrė pasižiūrėti, ar kregždės lizdelyje po langu jau atsirado kiaušinėlių, o galiausiai įsitaisiusi prie rašomojo stalo išsitraukė ritinėlių medvilninių nėrinių ir metalinį nėrimo vašelį. Ji nebuvo didelė rankdarbių mėgėja, tad per keletą savaičių tesugebėjo nunerti siaurą, vos pusės jardo juostelę, kurią laikė bibliotekoje, apsukusi aplink

¹ Fitz-Greene Halleck (1790-1867) - amerikiečių poetas.

aprintą „Žibintininko“ egzempliorių. Bet neturėjo kitos galimybės papuošti vasarinės palaidinės nériniaiis, be to, kai pati neturtingiausia miestelio mergina Elė Hos pasirodė bažnyčioje apsigaubusi pečius savo darbo pavydėtino grožio plonyčių nérinių šaliu, Čeritė ėmė žvaliau darbuotis vąšeliu. Dabar ji išvyniojo nérinius, įbedė vąšelį į kilputę ir suraukusi antakius palinko prie rankdarbio, kai netikėtai prasivėrė durys. Dar nė nepakėlusi akių mergina jau žinojo, kad į biblioteką įėjo jaunuolis, neseniai pradingęs anapus panelės Hečard vartų.

Regis, visiškai jos nepastebėdamas, nepažįstamasis ėmė iš lėto slinkti per patalpą, primenančią skliautuotą rūšį, susinėręs rankas už nugaros ir trumparegėmis akimis įdėmiai stebeilydamasis į išblukusias knygų nugarėles. Kol galiausiai prisiartino prie stalo ir sustojo priešais Čeritę.

- Ar turite katalogą? - pasiteiravo maloniu skambiu balsu.

Nuo tokio keisto klausimo jai net vąšelis išspūdo iš pirštų.

- KĄ TOKĮ?

- Na, žinote...

Nepažįstamasis užsikirto ir tapo akivaizdu,

kad tik dabar pirmą kartą sąmoningai pažvelgė į merginą, nes iki tol dėl trumparegiškumo neišskyrė jos iš bibliotekos inventorius. Pro Čeritės akis nepraslydo ir tai, kad ją išvydęs pametė mintį, taigi ji nudelbė žvilgsnį ir šyptelėjo. Nepažįstamasis irgi nusišypsojo.

- Ne, nemanau, kad žinote, - pasitaisė jis. - Tiesą sakant, būtų beveik apmaudu, jeigu turėtumėte...

Čeritė tarėsi išgirdusi atlaidžią panieką, tad piktai išpyškino:

- O kodėl?

- Todėl, kad tokioje nedidelėje bibliotekoje smagiau ieškoti knygų bibliotekininkei padėdant.

Lankytojo atsakymas nuskambėjo taip pagarbiai, kad mergina tapo atlaidesnė ir atsidususi pasiteisino:

- Bijau, nelabai galėsiu jums pagelbėti.

- Kodėl?

- Kaip matote, knygų čia nedaug, o aš pati perskaičiau gal tik kokių dešimt. Jos sudūlėjo dar prieš mane, - niūriai paaiškino Čeritė.

- Mat kaip. Labai gaila, juolab kad jau pastebėjau keletą išties vertingų...

Regis, jaunas vyras prarado susidomėjimą

pokalbiu ir, akivaizdžiai pamiršęs pašnekovę, sugrįžo prie knygų lentynų. Užgauta jo abejingumo, mergina nusprendė, kad neverta jam talkinti. Beje, nepažįstamajam ir nereikėjo pagalbos, mat jis, atsukęs jai nugarą, jau rūpestingai vieną po kito ėmė apdulkėjusius tomus nuo viršutinės lentynos.

- O ką aš sakiau!

Pakėlusi akis Čeritė pamatė, kad lankytojas uoliai valo vieno tomo viršelį nosine, ir padarė išvadą: taip jis tylomis nepelnytai priekaištauja jai už nesirūpinimą knygomis, tad suirzusi pareiškė:

- Aš nekalta, kad jos apdulkėjusios!

Nepažįstamasis atsisuko ir akivaizdžiai susidomėjęs paklausė:

- Tai jūs - ne bibliotekininkė?

- Aišku, kad bibliotekininkė, bet juk negaliu kiaurą dieną valyti dulkių. Niekas vis tiek šitų knygų neima skaityti, dabar netgi panelė Hečard nesilanko dėl skaudamų kojų.

- Manau, išties negalite, - sutiko jaunuolis, padėjo tomą į vietą ir tylėdamas žvelgė į Čeritę.

O jeigu panelė Hečard atsiuntė jį čia šniukštinti, kaip ji atlieka savo darbą? Ši mintis dar labiau pakurstė merginos nepasitenkinimą.

- Neseniai mačiau, kaip jūs įėjote į jos kiemą,
- išbėrė ji, nesivargindama minėti pavardės,
kaip buvo įprasta Naujojoje Anglijoje.

- Į panelės Hečard? - mandagiai pasitikslino pašnekovas. - Ji - mano pusseserė, apsistojuo pas ją. Esu Liucijus, Liucijus Harnis. Tikriausiai panelė Hečard pasakojo apie mane.

- Ne, nepasakojo, - papurtė galvą Čeritė.

- Na, ką gi...

Stojusi tylą išdavė, kad jauną vyrą nustebino pašnekovės atsakymas. Po pauzės jis tarstelėjo:

- Spėju, kad jūs ne itin daug išmanote apie architektūrą.

Čeritė pasijuto visiškai išmušta iš vėžių, nes kuo labiau stengėsi suprasti lankytoją, tuo labiau jis ją trikdė. Liucijus Harnis jai priminė lektorių iš Netletono, įmantriai postringavusį apie vaizdus ekrane, ir mergina apgailėjo savo tamsumą.

- Norėjau pasakyti, kad vargiai turite knygų apie šių vietovių senovinius namus. Man regis, jų architektūros dar niekas išsamiau netyrinėjo, visi veržiasi į Plimutą ar Seilemą. Ir labai kvailai daro. Pavyzdžiui, mano pusseserės namas gana įspūdingas....